

FIGYELŐ

Népesedési folyamatok a 20. század második felében, 21. század elején. Ünnepi konferencia a *Demográfia* folyóirat ötvenedik születésnapja alkalmából

Az MTA Demográfiai Bizottsága és a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet tudományos folyóirata, a *Demográfia* 2007-ben ötvenedik évfolyamáig jutott. A folyóirat 1958 óta a hazai népeségtudomány egyetlen szakfolyóirata, amely a magyarországi és a globális szintű demográfiai folyamatok bemutatását, elemzését tartja legfontosabb céljának, emellett a demográfiai tudomány módszertani újdonságait és a tudományág hazai és nemzetközi eredményeit, híreit juttatja el az olvasóhoz. Az ötvenedik születésnap tiszteletére a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet ünnepi konferenciát rendezett 2007. június 5-én, a Központi Statisztikai Hivatal főépületében. A konferencia nem a folyóirat ötven évének bemutatására, hanem az elmúlt évtizedek legfontosabb népesedési folyamatainak elemzésére, értékelésére helyezte a hangsúlyt. Az előadásokból készült tanulmányok a *Demográfia* jelenlegi és közeljövőben megjelenő számaiban lesznek hozzáférhetőek.¹

A konferencia programja a következő volt:

Megnyitó (Bagó Eszter, a KSH elnökhelyettese)

I. Család és házasság

Tóth Olga – Dupcsik Csaba (MTA Szociológiai Kutatóintézet): Családok és formák.

Ami változott és ami változatlan az elmúlt ötven év során

Pongrácz Tiborné (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet): Párkapcsolati formák változó népszerűsége

II. Termékenység

Gál Róbert Iván (TÁRKI): Az intergenerációs transzferek termékenységi hatásai

Spéder Zsolt – Kapitány Balázs (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet): Gyermekvállalás: tendenciák és magyarázatok

III. Halandóság

Daróczi Etelka (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet): A halandóság különbségei idős korban

IV. Migráció

Dövényi Zoltán (MTA Földrajztudományi Kutatóintézet): A belső vándorlás területi aspektusai

Tóth Pál Péter (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet): A nemzetközi vándorlás 1990 előtt és után

V. Népeség-előreszámítás

Kiss Tamás (RMDSZ): Népesedési perspektívák. A magyar népesség előreszámítása Erdélyben

Hablicsek László (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet): Magyarország népessége a 21. század első felében a demográfiai előreszámítások alapján

¹ A konferenciáról részletes ismertetést közölt Őri Péter a *Statisztikai Szemlében* (2007/8. 744–749).

Nemzetközi demográfiai konferencia Budapesten

Social Exclusion and the Changing Demographic Portrait of Europe

(Kirekesztődés és Európa új demográfiai térképe)

The Fourth International Conference of the EAPS Working Group

„Second Demographic Transition”

(Az EAPS – Európai Népesedési Szövetség, European Association of Population Studies – „Második demográfiai átmenet” munkacsoportjának negyedik nemzetközi konferenciája)

2007. szeptember 6–8. Budapest, KSH

Az Európai Népesedési Szövetség (European Association of Population Studies) egyik legnépesebb munkacsoportja, a Második demográfiai átmenet munkacsoport (Working Group of Second Demographic Transition) két évente rendez nemzetközi konferenciát. 2007-ben Magyarország kapta a rendezés lehetőségét. A nemzetközi demográfiai kutatásnak erre a jelentős eseményére a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet szervezésében került sor 2007 szeptemberében Budapesten. Az előkészítésben részt vett még a konferenciának helyszínt biztosító Központi Statisztikai Hivatal, a Collegium Budapest, a milánói Bocconi Egyetem és a hágai Holland Demográfiai Kutatóintézet (NIDI – Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute).

A konferencián huszonegy országból (Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Észtország, Egyesült Államok, Finnország, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Litvánia, Magyarország, Nagy-Britannia, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország és Szlovákia) közel 120 demográfus vagy a népeségtudományt művelő, az iránt érdeklődő társadalomkutató vett részt.

A konferencia során 7 szekcióban 34 előadás hangzott el, és 26 poszter került bemutatásra.² A szekciók a következők voltak:

1. Társadalomszerkezet és demográfiai folyamatok – az anyagi körülmények és a demográfiai viselkedés az életút során
2. Az életút korai szakasza: a szülői ház elhagyása és a párkapcsolat kialakítása
3. A párkapcsolatok felbomlása: válás és egyszülős családok
4. Eszmények és strukturális kényszerek Közép-Kelet-Európában
5. Gyermekszülés és gyermeknevelés: strukturális okok és következmények
6. Európai migránsok és etnikai kisebbségek demográfiája
7. A demográfiai magatartás és a társadalmi hátrányok generációs továbbörökítése

Az előadók elsősorban arra tettek kísérletet, hogy feltárják a demográfiai folyamatokat befolyásoló társadalmi-gazdasági kontextust. Annak bemutatására törekedtek,

² A konferencia programja, az előadások prezentációi és a bemutatott poszterek többsége, az előadók és a résztvevők névsora, elérhetősége megtalálható a Népeségtudományi Kutatóintézet honlapján (www.demografia.hu/SDT2007). Egyéb információkkal a konferenciát szervező Földházi Erzsébet szolgálhat (foldhazi@demografia.hu). Az ismertetés elkészítésében nyújtott segítségért Földházi Erzsébetnek és Gödri Irének tartozom köszönettel.

hogy a társadalmi körülmények, a munkaerő-piaci helyzet, a kirekesztődés milyen hatással van a demográfiai események (születések, házasságkötések, válások, vándorlások) bekövetkezésére és a népesedési folyamatokra. Más oldalról azt vizsgálták, hogy ugyanezen demográfiai események, illetve jellemzők (pl. családtípus, etnikai hovatartozás) milyen társadalmi egyenlőtlenségi helyzetekkel járnak, illetve mennyiben hatnak a kirekesztődés folyamatára.

A bevezető előadásokra felkért szakemberek (Arnstein Aassve, Francesco Billari, Gunhild Hagestad, Matthijs Kalmijn, Kathleen Kiernan, Oystein Kravdal, Aart Liefbroer, Ariane Pailhé, Dimiter Philipov, Elizabeth Thomson, Arland Thornton, Spéder Zsolt), illetve az előadók és a résztvevők a demográfia tudományának nemzetközileg elismert képviselői. A következőkben ugyan nem adhatunk teljes képet az elhangzott előadásokról, de igyekszünk bemutatni azok többségét és a legfontosabbnak vélt gondolatokat.

Az első szekció előadói a demográfiai folyamatok és viselkedés társadalmi hátterével, meghatározottságával foglalkoztak. Az európai, illetve nemzeti szintű makroadatok elemzése mellett különböző reprezentatív mintán végzett panelvizsgálatok eredményeit használták fel. A tárgyalt problémák közül kiemelhető az iskolázottsági differenciák tartóssága, a társadalmi folyamatok, mobilitás sokrétűsége, a mobilitás esetében a különböző elemzési egységek (férfiak, nők vagy egyének és társadalmi csoportok) között kimutatható differenciák (S. Hillmert), illetve a felnőttkori viselkedési minták mögött a gyermekkori előzmények erős szerepe, amely felülmúlja a nem-, illetve a kohorszhatások jelentőségét (J. Hobcraft).

A második szekció a népesebbek közé tartozott, mutatva az ide sorolt kutatási témák népszerűségét. Így a fiatalok önállóvá válása, a párkapcsolatok kialakítása fontos, többek között a termékenységgel összefüggő kérdés, amely a demográfia érdeklődésének középpontjában áll. F. Billari és A. Vitali az Európai Társadalmi Adatfelvétel második hulláma alapján vizsgálták a felnőtté válás két alapvető dimenzióját (a szülői ház elhagyása és a partnerkapcsolat kialakítása). A különböző európai jóléti rendszerek között (dél-európai, szociáldemokrata, liberális) megragadhatók bizonyos különbségek, míg pl. a nem szerinti differenciák még további magyarázatra várnak. A francia népszámlálásból vett minta mikroelemzése alapján kiderült, hogy a férfiak és nők között az iskolázottság, a foglalkoztatottság és a párkapcsolati jellemzők terén is csökkennek a különbségek, de a szekvenciális elemzés eredménye szerint ez nem minden helyzetben igaz: a felsőfokú végzettségű nők gyakrabban alakítanak ki tartós párkapcsolatot a tanulmányaik vége előtt, gyakrabban vállalnak munkát, mint a férfiak, illetve a tanulmányok befejezése után nem halasztják a tartós együttélést, amint a férfiaknál ez gyakran megfigyelhető (Toulemon – Winkler-Dworak). A szekció magyar vonatkozású előadásából (Szalma Ivett és Róbert Péter) megtudhattuk, hogy a rendszerváltás utáni oktatási expanzió eredményeképpen a fiatalok nagyobb arányban és tovább tanulnak, mint korábban, majd ezt követően egyre jellemzőbb rájuk a rugalmas munkavállalás (részmunkaidő, rövid távú szerződések). Mindez összefügg a párkapcsolat kialakításával is: a házasságkötés életkora kitolódik, az együttélés mint első párkapcsolati forma aránya felülmúlja a házasságokét (az első párkapcsolatok között). Ugyanakkor az iskolázottság és a párkapcsolati formák korrelációja nem lineáris: a legalacsonyabb státusúak kapcsolatai bizonytalanabbak, míg a felsőfokú végzettségűek a hosszú tanulás és az erősödő munkapiaci bizonytalanság miatt választják inkább a kötetlenebb együttélési formát.

A harmadik szekció előadásai a válás és az egyszülős családok problémáit vizsgálták. A kérdés, hogy a válások gyakorisága, a gyermekét egyedül nevelő szülő státusa és az ebből való kilépés lehetősége hogyan függ össze a társadalmi helyzettel, illetve hogy a válás és az egyszülős háztartásban nevelkedés milyen hátrányokkal jár a gyermekek számára. Kathleen Kiernan foglalta össze a válásnak a gyermekre háruló rövid és hosszú távú következményeit: életszínvonaluk csökken, jellemző lehet rájuk az agresszivitás, a depresszió, az önértékelési zavarok, a szülővel való kapcsolatok zavarai, hosszabb távon pedig számolnunk kell alacsonyabb iskolázottságukkal, társadalmi státussal, azzal, hogy fiatalabban lépnek párkapcsolatba, amelyet könnyebben fel is bontanak, illetve sokan küzdenek közülük pszichés problémákkal (depresszió, alkoholizmus). Mivel a válások aránya növekszik, mindezek a problémák is gyakoribbá válnak a jövőben. Spanyolországban a társadalmi státus és iskolázottság szerepe fontos és kohorszontként keveset változik: a gyermekét egyedül nevelő szülő státusa és az abból való kilépés lehetősége negatív korrelációban áll a társadalmi helyzettel, iskolázottsággal (Trevino – Simó – Solsona). Norvégiából a válás hátrányos hatásairól láttunk példákat: az elvált családok gyermekeinek kisebb az esélye a magasabb képzettség megszerzésére, mint a teljes családban felnővökének, a hatást egyéb tényezők (nem, társadalmi helyzet) súlyosbíthatják, a lányokat és az alacsonyabb iskolázottságú családokból származókat nagyobb hátrányok sújtják.

A negyedik szekció első előadása (A. Thornton – D. Philipov) átfogó magyarázatot próbált adni a rendszerváltás utáni Közép- és Kelet-Európában megfigyelhető demográfiai változásokra (alacsony termékenység, együttélési formák változása). Az előadók a magyarázatot részint a politikai rendszerváltozásban, a régi normák és eszmények gyengülésében, illetve az átalakulás következtében kialakult strukturális változásban, növekvő bizonytalanságban találták meg. A demográfiai viselkedés átalakulását nézetük szerint egyszerre formálhatta az az általános érvényű felfogás, amely a modern (nyugati) viselkedésformákat pozitívnak, követendőnek látja, illetve az a speciális gazdasági, társadalmi helyzet, amely a rendszerváltás következménye. Spéder Zsolt és Kapitány Balázs a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet „Életünk fordulópontjai” című panelvizsgálatának adatai alapján vizsgálták a gyermekvállalást (szülővé válás, további gyerekek vállalásának valószínűsége) meghatározó tényezőket. A mikroelemzésük mind a strukturális tényezőket (párkapcsolati forma, munkapiaci helyzet, iskolázottság, jövedelem, életszínvonal), mind a viselkedésbeli, ideálokkal kapcsolatos faktorokat (értékek, normák, párkapcsolat minősége, társadalomról alkotott kép) fontosnak mutatta. Rávilágítottak, hogy a gyermekvállalást nemenként eltérő tényezők befolyásolják: a nőknél főleg az értékek, normák (vallásosság, nemi szerepekről vallott felfogás), a férfiaknál pedig inkább az anyagi helyzet és a jövő kilátásai. Az elemzés eredményei bizonyos fokig alátámasztják a második demográfiai átmenet elméletének alaptételét (az individualizáció, modernizáció szerepét a demográfiai viselkedés változásában).

Az ötödik szekció előadásai a gyermekvállalás, gyermeknevelés strukturális okait és következményeit próbálták feltárni. Az Európai társadalmi adatfelvétel elemzése nyilvánvalóvá teszi, hogy az iskolázottság és a termékenységhalasztás között erős pozitív összefüggés áll fenn (J. Van Bavel), de a norvég példából azt is megtudhattuk, hogy az iskolázottság és befejezett termékenység kapcsolata nemenként is különböző: a nőknél az iskolázottság hatása negatív, de gyengül, míg a férfiaknál az összefüggés pozitív lesz (Ø. Kravdal). A Pailhé európai összehasonlításban vizsgálta a munkaerő-piaci helyzet és a gyermekvállalás összefüggését. A gyermekvállalás ma is negatív hatást gyakorol a

nők karrierjére, bár gyengülő mértékben. Az egyéni jellemzők mellett igen fontos a munka jellege is: a magasan kvalifikált, biztos állással rendelkező, jól fizetett és a foglalkozási hierarchiában magasan elhelyezkedő nők jobban össze tudják egyeztetni szakmai pályafutásukat a gyermekvállalással. A. Matysiak Lengyelország példáján mutatta be ezt a kérdést: 1989 óta igen erős a konfliktus a gyermekvállalás és a női munkavégzés között, ugyanakkor megfigyelhető, hogy a gyermek és munka iránti preferenciák erősen összefüggnek. E szerint elsősorban az vállal gyermeket, akinek stabil állása van, és többé-kevésbé bízhat abban, hogy szülés után visszatérhet a munkahelyére. Az előadó aláhúzta annak a szerepnek a jelentőségét, amit a politika vállalhat magára a kétféle női szerep összeegyeztetésében. Az egyéb nyugat-európai példák is azt mutatják, hogy a pénzbeli támogatások részint hatást gyakorolnak a termékenységre, megváltoztatják a második-harmadik gyermek megszületésének valószínűségét és időzítését, még ha fontos különbségek mutatkoznak is iskolázottság és jövedelmi szint szerint (Norvégia – T. Lappegard – A. Aassve), részint pedig a gyermekvállalás erősen csökkenti a családok jövedelmét, főleg a fiatalon szülő és alacsony jövedelmű anyák és a házasságban élők esetében (Hollandia – J. De Vries).

A hatodik szekció a migránsok és az európai etnikai kisebbségek demográfiájával foglalkozott. Y. Courbage előadása a nyugat-európai bevándorlók demográfiai viselkedéséről és társadalmi, gazdasági integrációjáról szolgált szintézissel, a bevándorlók két legnagyobb csoportjára – a Maghreb-országokból (Marokkó, Algéria, Tunézia) és a Törökországból érkezettekre – koncentrálva. Az integráció demográfiai indikátorai közül a termékenységet, a mortalitást, a házassági mintákat, továbbá a háztartás-összetételt, valamint a nem- és korstruktúrát elemezte, míg a társadalmi-gazdasági indikátorok közül az iskolázottságot és a munkaerő-piaci helyzetet, illetve munkanélküliséget vette számba. Rámutatott arra, hogy a bevándorlók szubjektív sikerességérzete, elégedettsége teljesen ellentmond az objektív mutatóknak, és ez a jövő fontos kutatási kérdése. G. Andersson és K. Scott – az eseménytörténeti módszert alkalmazva – a munkaerő-piaci státusnak a svédországi egy- és kétgyermekes együtt élő szülők gyermekvállalási dinamikájára gyakorolt hatását elemezte. A mintában Svédországban élő, ám külföldön (tíz különböző országban) született, illetve svédországi születésű nők és partnereik szerepeltek. A vizsgálat arra keresett választ, hogy a szülő munkaerő-piaci helyzete és a gyermekvállalás közötti összefüggés hogyan változik a nők és a férfiak esetében, valamint a származási ország szerint. Az eredmények alapján a szerzők azt a következtetést vonták le, hogy a jóléti állam növeli a nemek közötti egyenlőséget, és azonos jogokat biztosít származási országtól függetlenül, ami megerősíti az intézményi tényezők szerepét a gyermekvállalási magatartás magyarázatában. T. Sobotka az észak- és délnyugat-európai országokban élő bevándorlók körében vizsgálta a termékenységet és a gyermekvállalási magatartást. Rámutatott arra, hogy a bevándorlók termékenységének a népességszám és korösszetétel alakulásában játszott szerepéről kevés nemzetközi összehasonlító tanulmány született, aminek fő oka az erre alkalmas adatok hiánya. Az előadás a következő mutatókat elemezte: a bevándorlók hozzájárulása a születések számához az egyes országokban; a bevándorlók és a fogadó népesség termékenységi rátái közötti különbségek; a bevándorlók termékenységének a kibocsátó ország szerinti heterogenitása; a bevándorlók termékenységének hatása a teljes termékenységi rátára. Megállapította, hogy a bevándorlók termékenysége a második generáció tagjainál közelebb áll a fogadó népességbeli nők termékenységéhez. Ugyanakkor rámutatott arra, hogy a bevándorlók termékenységét számos népesség-előrejelzés és -becslés figyelmen kívül

hagyta. A. Zorlu a hollandiai bevándorló népesség szülői házból való elköltözését vizsgálta. A bevándorlók gyermekei főleg párkapcsolatuk okán költöznek el hazulról, szemben a nem bevándorlókkal, akik főleg tanulás céljából teszik ugyanezt. Az első generációs migránsok nagyobb valószínűséggel költöznek el, mint a második generációsak, elhagyják a zárt etnikai jellegű lakókörnyezetet, de annak jegyei még az elköltözés után is inkább megmutatkoznak náluk, mint a nem bevándorlóknál.

M. Kalmijn az etnikai vegyes házasságokkal kapcsolatos kutatásokat tekintette át, majd egy USA-ra vonatkozó kutatást ismertetett, amelyben a vegyes házasságok valószínűségét vizsgálták az etnikai csoportok jellegzetessége, nemi és iskolázottsági összetétele alapján. Veres Valér a romániai magyarok, romák demográfiáját hasonlította össze az országos adatokkal, és elsősorban a termékenységsökkenés okait elemezte. A magyarok termékenysége egyre közelebb kerül az országos szinthez, a termékenységsökkenés az előadó nézete szerint nem elsősorban a kilencvenes évektől jelentkező átmenetre jellemző krízis következménye, hanem inkább egy tudatos választásra épülő értékváltozás eredménye. Durst Judit magyarországi roma közösségek reprodukciós viselkedését vizsgálta, részint makroadatokat, részint terepmunkára épülő mikroelemzés segítségével (két „gettószerű” észak-magyarországi település roma közössége). A kérdés az, hogy a romák magas termékenysége vajon a társadalmi kirekesztésre vagy sajátos szubkultúrájukra vezethető-e vissza. Az előadó egyrészt amellett érvelt, hogy csak a leghátrányosabb helyzetű, legalacsonyabb végzettségű romák termékenységi viselkedése különbözik erősen az átlagtól, másrészt hogy a gettószerű településeken a fokozott kirekesztés, a halmozottan hátrányos helyzet felerősíti a szubkultúra jellegzetességeit. Itt a hátrányok csökkentése erős hatást gyakorolna a termékenységi viselkedésre. Kovács Éva és Melegh Attila egy, az európai országokba bevándorolt nők helyzetével foglalkozó kutatás (FEMAGE) eredményeit ismertette. Az összehasonlítás során országonként két-két női bevándorló csoportot vizsgáltak (Magyarországon kínaiakat és ukránokat), az elemzés narratív interjúkra épült. A cél a bevándorlók integrációjának, a társadalmi kirekesztés európai jelenségének bemutatása volt. A munka elsősorban arra összpontosított, hogy a bevándorlók hogyan jelenítik meg magukat nőként és bevándorlóként, ez a két jellemző hogyan kapcsolódik össze az esetükben. Az eredmények szerint a migrációért (és a sikeres integrációért is) nagy árat kell fizetni társadalmi státusban és a női szerepek terén, meg kell küzdeni a befogadó társadalommal, valamint a saját csoport tradícióival is. Számos példa van a sikeres integrációra, nincsenek bizonyos etnikai csoportra jellemző életpályák, az előadók inkább globális osztályhelyzetről beszélnek, amely különböző utakon jön létre.

A hetedik szekció előadásai a demográfiai viselkedés és a hátrányos helyzetek generációk közötti átörökítésének problémájáról szólnak. A. Liebroer a demográfiai viselkedés problémájára összpontosítva megállapította, hogy az átörökítés valószínűségét az értékszocializáció (a családi normák, hagyományok ereje, a vallásosság – ha ezek egyaránt jellemzik a szülő- és gyermekgenerációt) növeli. Ugyanilyen fontos a státusátörökítés: ha például a szülők és a gyermekek iskolázottsági szintje hasonló, akkor nagyobb a valószínűsége a hasonló demográfiai viselkedésnek, ellenkező esetben kisebb. Fontos az is, hogy fiatalkorban milyen hosszú időt töltött együtt a gyermek szüleivel (pl. a válás következményei). H. de Valk a hollandiai holland és bevándorló népességen belül vizsgálta a szülő- és gyermekgenerációk gyermekvállalási preferenciáit. Ezek a bevándorlók és a helyiek esetében különböznek egymástól, főleg a gyermekszülés időzítésének tekintetében. Generációk közötti eltérés főleg a kívánt családnagyságban mutatko-

zik, kevésbé az időzítés terén. A bevándorlók között a generációk közötti eltérések alig nagyobbak, mint a honos népesség körében.

A konferencia programja a következő volt:

1. Társadalomszerkezet és demográfiai folyamatok – az anyagi körülmények és a demográfiai viselkedés az életút során

Thomson, Elizabeth (University of Wisconsin, USA; University of Stockholm, Sweden)
Education and the family life course in Europe (Iskoláztatás és családi életciklus Európában)

Hagestad, Gunhild (Adger University College, Kristiansand, Norway)
Consequences of demographic choices for intergenerational ties (A demográfiai döntések következményei a generációk közötti kapcsolatokra)

Hillmert, Steffen (Tübingen University, Tübingen, Germany)
Links between education, demographic behavior and social reproduction in 20th century in Germany (Az iskolázottság, a demográfiai viselkedés és a társadalmi reprodukció közötti kapcsolatok a 20. századi Németországban)

Hobcraft, John (University of York, Great Britain)
The interplays of gender and cohort with childhood antecedents of adult outcomes: socioeconomic status, health, and timing of parenthood (A nem és kohorsz összjátéka a felnőttkori viselkedés gyermekkori előzményeivel: társadalmi-gazdasági helyzet, egészségi állapot és a gyermekvállalás időzítése)

2. Az életút korai szakasza: a szülői ház elhagyása és a párkapcsolat kialakítása

Billari, Francesco C. – Vitali, Agnese (“Carlo F. Donde” Centre for Research on Social Dynamics, Università Bocconi, Milan, Italy)

Becoming an adult in different welfare regimes: An analysis based on the 2004–05 European Social Survey (A felnőtté válás különböző jóléti rendszerekben: a 2004–2005-ös európai társadalmi felvételre alapozott elemzés)

Aassve, Arnstein (ISER, University of Essex, Great Britain)

Economic wellbeing and leaving home in Europe (Gazdasági jólét és az otthon elhagyása Európában)

Toulemon, Laurent (Institut National d’Études Démographiques, Paris, France) – Winkler-Dworak, Maria (Vienna Institute of Demography, Austria)

Gender and social differences in the transition to adulthood in France. A sequence analysis (Nemi és társadalmi különbségek a felnőtté válásban Franciaországban. Szekvenciális analízis)

- Szalma, Ivett – Róbert, Péter (Corvinus University of Budapest, Hungary)
The effect of education and labor market uncertainties on partnership formation in Hungary (Az iskolázottság és a munkapiaci bizonytalanság hatása a párkapcsolatok kialakítására Magyarországon)
- Smits, Annika – Mulder, Clara H. (University of Amsterdam, The Netherlands)
Coresidence of adult children and their parents in the Netherlands (Felnőtt gyerekek együttélése szüleikkel Hollandiában)
- Kostova, Dora (Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Germany)
Cohabitations vs. marriage in Russia – a joint analysis of first marital and non-marital union formation (Együttélés vagy házasság Oroszországban – Az első házasság és nem házasság párkapcsolatok összehasonlító elemzése)

3. A párkapcsolatok felbomlása: válás és egyszülős családok

- Kiernan, Kathleen (University of York, Great Britain)
Parental separation and disadvantage (A szülők szétválása és annak hátrányai)
- Reneflot, Anne (Lillehammer University College, Lillehammer, Norway)
Family dissolution and children's educational attainment: evidence from Norway (A család felbomlása és az iskolázottság megszerzése – eredmények Norvégiából)
- Trevino, Rocio (Autonomous University of Barcelona, Spain) – Simó, Carles (University of Valencia, Spain) – Solsona, Montse (Autonomous University of Barcelona, Spain)
Single parenthood in Spain (Egyedülálló szülők Spanyolországban)

4. Eszmények és strukturális kényszerek Közép-Kelet-Európában

- Thornton, Arland (University of Michigan, Ann Arbor, USA) – Philipov, Dimitar (Vienna Institute of Demography, Austria)
Family and demographic behavior in Central and Eastern Europe: Changing influences of developmental idealism, political economy, and intergenerational relationships (Család és demográfiai viselkedés Közép- és Kelet-Európában. A fejlődésbe vetett hit, a politikai közgazdaságtan és a generációk közötti kapcsolatok változó hatása)
- Spéder, Zsolt – Kapitány, Balázs (HCSO Demographic Research Institute, Budapest, Hungary)
Structural and ideational effects on parenthood during the time of transition: Hungary as a case of post-communist countries (Strukturális és eszménybeli hatások a gyermekvállalásra az átmenet idején: Magyarország mint a posztkommunista országok példája)

5. *Gyermekszülés és gyermeknevelés: strukturális okok és következmények*

- Kravdal, Øystein (Oslo University, Norway)
Differential fertility: educational differences (Differenciális termékenység: iskolázottság szerinti különbségek)
- Van Bavel, Jan (Vrije Universiteit Brussel, Belgium)
Field of education and postponement of parenthood in Europe (Iskolázottság és a gyermekvállalás halasztása Európában)
- Michielin, Francesca – Mulder, Clara H. (University of Amsterdam, The Netherlands)
The influence of grandparents' proximity and childcare availability on second and third births (A nagyszülők közelségének és a gyermekfelügyelet elérhetőségének hatása a második és harmadik szülésekre)
- Pailhé, Ariane (Institut National d'Études Démographiques, Paris, France)
Labor market and parenthood (Munkaerő-piac és gyermekvállalás)
- Matysiak, Anna (Warsaw School of Economics, Poland)
Changing conditions of labour force participation and their impact on childbearing – the case of Poland (A munkaerő-piaci részvétel változó feltételei és hatásuk a gyermekvállalásra – Lengyelország példája)
- Lappegard, Trude (Statistics Norway) – Aassve, Arnstein (ISER, University of Essex, Great Britain)
Evaluation of cash-benefit reform on timing of women's fertility (A készpénzjuttatások reformjának hatása a nők termékenységének időzítésére)
- De Vries, Jannes (Tilburg University, The Netherlands)
The decline in income after the birth of children (A jövedelem csökkenése a gyermekek születése után)

6. *Európai migránsok és etnikai kisebbségek demográfiája*

- Courbage, Youssef (Institut National d'Études Démographiques, Paris, France)
Migrants in Western Europe: their social status and demographic behavior (Migránsok Nyugat-Európában: társadalmi helyzetük és demográfiai viselkedésük)
- Andersson, Gunnar (Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Germany) – Scott, Kirk (Lund University, Sweden)
Childbearing dynamics of couples in a universalistic welfare state: the role of labor-market status, country of origin, and gender (A párok gyermekvállalási szokásainak változásai az egyetemes jóléti államban: a munkaerő-piaci helyzet, a származási ország és a nem szerepe)
- Sobotka, Tomas (Vienna Institute of Demography, Austria)
The rising importance of migrants for childbearing in Europe (A migránsok növekvő jelentősége Európában a gyermekvállalás szempontjából)
- Zorlu, Aslan (University of Amsterdam, The Netherlands)
Leaving parental home and spatial assimilation of immigrants in the Netherlands (A szülői otthon elhagyása és a bevándorlók térségi asszimilációja Hollandiában)

- Kalmijn, Matthijs (Tilburg University, The Netherlands)
A comparative perspective on ethnic intermarriage (Etnikai vegyesházasságok összehasonlító perspektívából)
- Veres, Valér (Babes-Bolyai Universitet, Cluj-Napoca, Romania)
Differential population growth of Hungarian and roma minority from Romania: Ethnocultural or structural factors? (A romániai magyar és roma kisebbség eltérő népességnövekedése: etno-kulturális vagy strukturális tényezők?)
- Durst, Judit (Corvinus University, Budapest, Hungary)
Changes in the reproductive strategies of the ghetto-poor gypsies in Hungary (A magyarországi gettóban élő szegény cigányok változó reprodukciós stratégiái)
- Kovács, Éva (Sociological Institute of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest, Hungary) – Melegh, Attila (HCSO Demographic Research Institute, Budapest, Hungary)
Gender, class and ethnicity in the life course perspective of immigrant women (Nem, osztály és nemzeti hovatartozás a bevándorló nők életpályakilátásaiban)

7. A demográfiai magatartás és a társadalmi hátrányok generációs továbbörökítése

- Liefbroer, Aat (Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, The Hague, The Netherlands)
Intergenerational transmission of family-life trajectories (A családi életpálya-modellek generációk közötti átörökítése)
- Jasilioniene, Aiva – Andreev, Evgueni (Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Germany)
Premarital conception and divorce risk in Russia in light of the GGS data (Házasság előtti teherbeesés és a válás kockázata Oroszországban a GGS-adatok tükrében)
- Lyngstad, Torkild Hovde (Statistics Norway, Oslo, Norway) – Engelhardt, Henriette (University of Bamberg, Germany; Vienna Institute of Demography, Austria)
The intergenerational transmission of divorce depends on age at parental divorce (A válás generációk közötti átörökítése attól az életkortól függ, amelyben a vizsgált személy a szülők válásakor volt)
- De Valk, Helga (Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, The Hague, The Netherlands)
Generational differentials in childbearing preferences among migrant and Dutch parents and children (Migráns és holland szülők és gyermekek gyermekvállalási preferenciáiban mutatkozó generációs különbségek)

1. Poszter-szekció

1. Aassve, Arnstein (University of Essex, Great Britain) – Davia, Maria A. (Universidad de Castilla La Mancha, Spain) – Iacovou, Maria (University of Essex, Great Britain) – Mencarini, Letizia (University of Florence, Italy)
Poverty and the transition to adulthood: Risky situations and risky events (Szegénység és felnőtté válás. Kockázatos helyzetek és kockázatos események)
2. Engler, Ágnes – Nagy Zsuzsa (University of Debrecen, Hungary)
Family or career? Family planning of students in higher education (Család vagy karrier? Családtervezés az egyetemi hallgatók körében)
3. Fliegenschnee, Katrin (Vienna Institute of Demography, Austria)
“There are simply always enough good reasons against a child!” Fears and worries about parenthood among childless, highly educated Austrian women and men (“Egyszerűen mindig vannak elég jó indokok a gyermekvállalás ellenében.” Félelmek és aggodalmak a gyermekvállalással kapcsolatban gyermektelen, egyetemi végzettségű osztrák nők és férfiak körében)
4. Földházi, Erzsébet (HCSO Demographic Research Institute, Budapest, Hungary)
Factors influencing divorce in Hungary over time (A válást befolyásoló tényezők változása Magyarországon)
5. Haragus, Mihaela – Haragus, Paul Teodor (Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania)
Fertility and socio-economic differences in urban and rural Romania (Termékenység és társadalmi-gazdasági különbségek a városi és vidéki Romániában)
6. Keller, Tamás – Gábos, András (TÁRKI, Social Research Institute Inc., Budapest, Hungary)
The impact of flexible work arrangements on the work-life balance (A rugalmas munkaszervezési módok hatása a munka-szabadidő egyensúlyra)
7. Kotzeva, Tatjana (Center of Population Studies at the Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria)
Leaving home in post-socialist Bulgaria: prolonged parental dependence or expanded residential choice (Az otthon elhagyása a posztszocialista Bulgáriában: a szülőktől való függés meghosszabbodása avagy a lakóhelyválasztás szabadsága)
8. Kovács, Eszter – Pikó, Bettina (University of Szeged, Hungary)
The transition of late adolescence: Preferences of different partnership formations in the light of values and attitudes (A késő kamaszkori átmenet: különböző együttélési formák népszerűsége az értékek és attitűdök fényében)
9. Rootalu (Aas), Kadri (University of Tartu, Estonia)
Educational level of the divorcing population in Estonia during the transformation period 1992–2005 (Az elvált népesség iskolázottsági szintje Észtországban az átalakulás időszakában, 1992–2005)
10. De Rose, Alessandra – De Pascale, Anna (University of Rome “La Sapienza”, Italy)
The housing market in Italy and its impact on young people leaving parental home (A lakáspiac Olaszországban és ennek hatása a fiatalok szülői házból való elköltöztetésére)

11. Santarelli, Elisabetta (University of Rome “La Sapienza”, Italy)
Socioeconomic conditions of young couples in Italy: evidence from EU-SILC (A fiatal párok társadalmi-gazdasági helyzete Olaszországban: az EU-SILC eredményei)
12. Sántha, Ágnes (Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary)
Becoming independent: discourse of young adults on their leaving home. A comparative study of Hungarian and German singles (Függetlenné válás: a fiatal felnőttek diskurzusai a szülői ház elhagyásáról. Magyar és német szinglik összehasonlító vizsgálata)
13. Stankuniene, Vlada – Maslauskaitė, Ausra (Demographic Research Center, Vilnius, Lithuania)
Paradoxes in patterns of partnership and childbearing behaviour during transformations in Lithuania. Several parallel populations? (Paradoxonok az együttélés és a gyermekvállalás mintáiban a rendszerváltó Litvániában. Több párhuzamos népesség?)

2. Poszter-szekció

1. Blaauboer, Marjolein – Mulder, Clara H. (University of Amsterdam, The Netherlands)
Family background and leaving parental home (Családi háttér és a szülői ház elhagyása)
2. Busetta, Annalisa – Giambalvo, Ornella (University of Palermo, Italy)
Lowest low fertility in Hungary: casual aspect and demographic consequences (Az igen alacsony termékenység Magyarországon: okok és demográfiai következmények)
3. Capacci, Giorgia – Castagnaro, Cinzia – Salvati, Luca (ISTAT, Istituto Nazionale di Statistica, Rome, Italy)
Social exclusion of foreign people in Italy: a multidimensional analysis (Az idegenek társadalmi kirekesztése Olaszországban: többdimenziós elemzés)
4. Fliegenschnee, Katrin (Vienna Institute of Demography, Austria) – Engelhardt-Wölfler, Henriette (Otto-Friedrich-Universität Bamberg, Germany) – Fürkranz-Prskawetz, Alexia (Vienna Institute of Demography)
Fertility as a multistate process and the role of rational vs. emotional arguments (A termékenység mint többállapotú folyamat és a racionális, illetve emocionális érvelés szerepe)
5. Glorieaux, Ignace – Laurijssen, Ilse – van Dorsselaer, Yolis (Vrije Universiteit, Brussel, Belgium)
Social position of migrant youth to the labour market: integration or exclusion? (A migráns fiatal társadalmi helyzete a munkapiacra: integráció vagy kizárás?)
6. Haskova, Hana (Academy of Sciences of the Czech Republic, Institute of Sociology, Prague)
Structural and value conditions of entering parenthood in the Czech Republic (A gyermekvállalás strukturális és értékbeli feltételei a Cseh Köztársaságban)

7. Janouskova, Klara (University of Ostrava, Czech Republic)
Barriers of the parenthood: Case of the career oriented mothers (A szülővé válás gátjai: karrier-orientált anyák esete)
8. Kesseli, Katja (University of Helsinki, Finland)
First birth in Russia and in Estonia (Első szülés Oroszországban és Észtországban)
9. Mendes, Maria Filomena (Universidade de Évora, Portugal)
The future of Portugese and Spanish fertility – evidence from the European Social Survey (Round 2) (A portugál és spanyol termékenység jövője – eredmények az Európai Társadalmi Felvétel második hullámából)
10. Nicolaas, Han – Garssen, Joop (Statistics Netherlands, Voorburg, The Netherlands)
Recent trend in fertility of non-western females (A nem nyugati nők termékenységének jelenlegi trendje)
11. Pamporov, Alexey (Open Society Institute, Sofia, Bulgaria)
Social exclusion of Roma in Bulgaria and some “unacceptable” demographic patterns (A romák társadalmi kirekesztése Bulgáriában és néhány “elfogadhatatlan” demográfiai minta)
12. Potancokova, Michaela – Sprocha, Branislav (Demographic Research Centre, Bratislava, Slovakia)
Interplay between the living conditions and reproductive behaviour of Roma population in Slovakia according to different levels of integration (A szlovákiai roma népesség életkörülményei és reprodukciós viselkedése közötti kapcsolat az integráció különböző szintjeinek megfelelően)
13. Rakoczyova, Myrka (Institute of Labor and Social Affairs, Prague, Czech Republic)
Jobs and integration – Migrant workers and their employers in the Czech republic (Állások és integráció – Migráns munkások és foglalkoztatásuk a Cseh Köztársaságban)

Őri Péter